

Colecția *Planeta București* este inițiată și coordonată de
SILVIA COLFESCU

Copyright © Dan Roșca, 2026

Copyright © pentru prezenta ediție, Editura Vremea, 2026

Coperta: Silvia Colfescu

Foto coperta I: *Azilul de noapte, având în dreapta ospătăria*

Redactor: Odilia Roșianu

Corector: Alexandra Ciuciulin

Tehnoredactor: Aurelian Ardeleanu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ROȘCA, DAN

**Amintirile Bucureștilor : azilul de noapte : cronica
unei instituții uitate / Dan Roșca. - București : Vremea,
2026**

Conține bibliografie

ISBN 978-606-081-363-7

72

Editura Vremea este acreditată CNCS, categoria B,
domeniul *Istorie și Studii culturale*

DAN ROȘCA

**AMINTIRILE BUCUREȘTILOR
AZILUL DE NOAPTE
Cronica unei instituții uitate**

**EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2026**

- [769]. *Informația Bucureștiului*, nr. 6234, 18 sep. 1973
 [770]. *Gazeta de Sud*, nr. 1113, 2 nov. 1998
 [771]. <https://www.afaceri.news/noul-rege-al-marii-britanii-stra-stra-strabunica-printului-charlesa-a-locuit-in-transilvania/>.
 [772]. *Renașterea bănețeană*, nr. 6994, 12 ian. 2013
 [773]. Al. Cicio-Pop, Al. Bădăuță, *Le guide de Bucarest et ses environs*, Editura Ghidul României, Imprimeries Krafft & Drotleff A.A., Sibiu, cca 1935, Ghid, p. 36
 [774]. *Buletinul Oficial*, nr. 17-18, p. I, 17 feb. 1968
 [775]. <https://hanuberarilor.ro/ro/meniu>, feb. 2024
 [776]. David Graeber, David Wengrow, *Zorii tuturor lucrurilor – O nouă istorie a omenirii*, Editura Polirom, București, 2022, p. 17
 [777]. Carte poștală ilustrată din colecția Cezar Buiumaci
 [778]. *Lupta*, nr. 2375, 25 aug. 1894
 [779]. *Constituționalul*, nr. 661, 26 sep. 1891
 [780]. *Analele Academiei Române. Memoriile secțiunii științifice*, seria II, tomul XXIV, 1901-1902, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1902, p. 198
 [781]. *Voința națională*, nr. 2076, 14 sep. 1891
 [782]. *Voința națională*, nr. 2096, 9 oct. 1891
 [783]. *Adevărul*, nr. 1176, 12 mai 1892

CUPRINS

Cuvânt-înainte (Emanuel Bădescu)	5
Despre sărăcie	11
Ce se întâmpla atunci în București și cum arăta orașul?	17
Proiectul inițial	20
Situația politică a momentului	21

PRIMII ANI DE FUNCȚIONARE.

OSPĂTĂRIA COMUNALĂ	23
<i>Casa Floreștilor</i>	26
<i>Omenia străinilor</i>	29
<i>Descrierea așezământului</i>	32
<i>Confiscările</i>	34
<i>Primele statistici</i>	35
<i>Prin „șerpăria” politicii de la București</i>	40
<i>Adio, Pake!</i>	41
<i>Societatea Tinerimea Română</i>	52
<i>Un client mai deosebit al Ospătăriei comunale</i>	60
<i>Necazul conservatorilor</i>	70
<i>Din nou descrierea stabilimentului</i>	71
<i>Cei doi Gorki</i>	77
<i>Doi faliți</i>	79
<i>Românii de peste graniță la Expoziție</i>	86
<i>O altă descriere a așezământului</i>	88
<i>O vizită la Morgă</i>	90

AZILUL ȘI OSPĂTĂRIA

INTRĂ ÎNTR-O ETAPĂ NOUĂ	99
<i>București, oraș european</i>	103
<i>Portretul doctorului Haralambie Botescu</i>	103
<i>Pâinea zilnică</i>	106

Care era situația la Budapesta?	107
Misiunea secretă	120
VREMURI DE RĂZBOI	125
<i>O explicație necesară</i>	126
<i>Cadrilaterul</i>	127
<i>Alte noi ospătării</i>	131
<i>Sărăcia lăsată de anii de război</i>	135
<i>O nouă descriere a stabilimentului</i>	137
<i>Drumul scurt de la biroul din Azilul de noapte la crima oribilă din centrul Bucureștilor</i>	146
TIMPURI TOT MAI GRELE. ȘOMERII	153
<i>Șomerii și mișcarea muncitorească</i>	156
<i>„Joia neagră”</i>	167
<i>Ospățul flămânzilor</i>	170
<i>Polul accidentelor rutiere</i>	174
<i>Se putea și mai rău?</i>	176
<i>Pe culmile disperării</i>	178
<i>O poveste care începe la ușa azilului și se termină la garderoba unui restaurant</i>	182
<i>Un parastas la ospătărie</i>	186
<i>Gerul și crivățul</i>	188
<i>Milogul simulant</i>	194
AZILUL SE DESFIINȚEAZĂ. OFICIUL SPECIAL DE TRIAJ	196
AZILUL SE REDESCHIDE (DAR NU PENTRU MULTĂ VREME)	202
<i>Probleme pe care Ospătăria comunală nu le avusese</i>	207
CE A MAI RĂMAS?	209
IZVOARE	213

Prietenului Marius Rusu

Ban la ban trage și păduche la păduche. (Proverb)

Despre sărăcie

– Sunteți bine? Aveți unde dormi în noaptea asta? Ați mâncat destul la cină ca să puteți sări peste micul dejun?

Niciun răspuns... Trebuia să ne gândim noi, când v-am ales ca interlocutori, că cei ce obișnuiesc să stea cu nasul în cărți nu se confruntă cu asemenea probleme.

Sărăcia are atât de multe chipuri, că nu le putem recunoaște pe toate din capul locului, așa încât să ne stârnească atenția și mila.

Iată ce i s-a întâmplat unui bun amic, acum vreo 25 de ani. Stătea la semafor, în mașină, lângă Gara de Nord, într-o dimineață de sfârșit de toamnă. Pe vremea aceea era încă fumător, așa că umbla cu geamurile deschise, deși frigul începuse să se instaleze. Deodată, auzi un strigăt: „Nene, dă-te un pic la o parte, că vrem să ieșim”! De unde venea rugămintea?! Se uită în toate părțile, dar nu văzu pe nimeni. Atunci, șoferul care aștepta culoarea verde pe banda vecină îi arătă cu degetul ceva sub mașină. În fine, coloana de automobile se puse în mișcare și abia după un timp prietenul își dădu seama că acolo, la gară, se nimerise cu mașina deasupra unei guri de canal pe unde voiau să iasă, ca să-și caute de mâncare, cei ce își făcuseră culcușul în subteran.

Era epoca în care, din cauza „afacerilor” gen Caritas și *Bancorex* [1; 2], dar și din pricina închiderii atâtor întreprinderi industriale, o mulțime de oameni ajunseseră pe străzi, trăind de azi pe mâine. Fiindcă a trecut un sfert de secol de la acea întâmplare – care nu era un caz izolat –, unii din acei amărâți vor fi murit, însă „oamenii străzii” nu au dispărut din peisajul urban și suntem siguri că o parte din cei care le împărtășesc în prezent soarta sunt odraslele celor de atunci...

După ce vor fi privit vrăjiți câteva fotografii înfățișând străzile curate și trecătorii elegant îmbrăcați din centrul orașului de altădată, unii cititori, căzând pradă unei optici pe care psihologii o numesc *paseism* – adică atitudine idealizantă și prea îngăduitoare față de trecut –, ar putea fi tentați să creadă că, în genere, bucureștenii din epoca bunicilor și străbunicilor noștri o duceau mai bine ca cei de azi. Vom vedea că lucrurile nu stau chiar așa. Inegalitățile sociale erau la fel de mari ca acum, cu diferența că mulți din cei bogați aveau obiceiul să dea câte ceva pentru cei sărmani.

Sărăcia și mizeria au rădăcini vechi în București, iar unele toponimice – dintre care o parte s-au păstrat până în zilele noastre – dovedesc cu prisosință această stare de lucruri.

Acum 300-400 de ani, foarte aproape de Curtea Domnească – ce se găsea cam pe locul unde sunt azi Hanul lui Manuc și Piața Sf. Anton [3] –, pornea, pieziș, spre miazăzi, Podul Calicilor [4].

În vechea limbă românească, „pod” însemna nu numai un punct de trecere peste o apă, ci și, cum este cazul nostru, o arteră care, având o anumită importanță, era „podită” sau pardosită, dar nu cu pietre – fiindcă orașul era departe de munți – ci cu scânduri groase [5], căci codrii plini de copaci falnici se întindeau atunci până la marginile Bucureștilor [6, p. 17]. Podul Calicilor era de fapt drumul cel mai scurt spre Craiova [7] și mai târziu s-a numit Calea Rahovei [8, pl. XV B].

Podul Calicilor purta acest nume plin de dispreț fiindcă, înainte de a ieși din oraș, el traversa cele mai mizerabile cartiere: Țigănia Mitropoliei – care, pe hărțile de la 1850, apărea încă cu această denumire [9, careul F4] – și mahalaua calicilor, ce se afla alături, cam în zona unde sunt acum străzile Justiției și 11 Iunie. Se numea calic orice om „olog, ciung, beteag, nevolnic, *fulgerat*, *capiu*, gură-strâmbă (...), estropiat, ciuntit, neîntreg, nenorocit și vagabond”. Acești nefericiți aveau un staroste, fiindcă erau considerați ca membri ai unei bresle – cea a *mișeilor* –, și trăiau în mahalaua lor adăpostindu-se în bordeie.

Cei ca ei, adică Simion Ciungul, Grigore Fulgeratul, Radu Orbul, Lisandru Ologul, Atinia Surda, Nikita Gușatul, Tudor Gură-stricăță și alții la fel, plecau cu noaptea-n cap să cerșească prin oraș de la bucurăștenii bogați și sănătoși [10, pp. 360, 362].

Nu departe, tot la sud de centrul orașului, pe strada Olimpului – care este o lungă ramificație a bătrânei Căi Șerban Vodă către Dealul Mitropoliei [11] –, există un sfânt lăcaș numit, prin tradiție, Biserica Săraca, sau Flămânda [12], deși el are hramul lui, bine stabilit de înalții ierarhi [13]. Sugestive nume, să recunoaștem! Pe hărțile secolului al XIX-lea, sfântul lăcaș apărea cu numele Biserica Săraca [9, careul F6; 14; 15] și aparținea mahalalei Flămânda [16, p. 29]. Denumirea populară ce aduce a poreclă va fi avut un motiv întemeiat. Un cercetător al trecutului bisericilor de pe întreg cuprinsul țării, preotul Marin Dumitrescu, vizitând la 1914 biserica de pe Olimpului, afirma că „tocmai săracă nu e; o fi fost la început, poate” [17], însă istoricul Ionescu-Gion spunea pe șleau, cu câțiva ani înainte, despre mahalaua Flămânda, că „are 59 de case împrejurul bisericii cu același nume, provenit din sărăcia bisericii și a enoriașilor” [10, p. 342].

De aceea, în amintirea vieții pline de lipsuri de pe vremuri, lumea îi spune și acum tot Biserica Flămânda [13].

Timp de câteva decenii, la Piața Sfânta Vineri, acolo unde întoarce acum tramvaiul, a existat un fel de bazar, poreclit, nu fără motiv, de bucureșteni, Târgul Păduchilor. În centrul bazarului era o hală mare, compartimentată, căreia i se spunea *La păduchele de aur*, iar în jurul ei se făcea comerț mai mărunț folosind tarabe și dulapuri. Acolo se vindeau tot felul de vechituri care – atenție! – nu erau antichități rare, ci lucruri ce fuseseră îndelung folosite de alte persoane. Firește, clienții erau cei mai sărmani oameni din oraș. Cele mai vândute mărfuri erau hainele purtate – din care o parte proveneau din furturi și tâlhării –, pline de acei paraziți minuscule, dar enervanți, care dăduseră numele lor locului. Se povestește că însuși Eminescu și-a petrecut ultima iarnă a vieții îmbrăcat într-un palton cumpărat din dubiosul bazar. Marele poet nu se mândrea cu haina sa, dar se resemna spunând: „E bun, că-mi ține cald”.

Târgul Păduchilor a durat până în 1932, când Primăria a dărâmat hala și a risipit tarabele din jur, amenajând acolo un părculeț [18] care a fost desființat și el, la scurtă vreme după ce iubita biserică ce dăduse nume acelei răscruci a fost pusă la pământ [11].

Sărmanii nu au fost – și nu sunt nici acum – o raritate în București. Iată încă o dovadă. Ca o alinare a celor mai năpăstuiți dintre noi, fiindcă despre ei va fi vorba în aceste pagini, la sud de cheiul Dâmboviței, într-o zonă destul de centrală a orașului, se află, relativ apropiate una de cealaltă – un sfert de oră de mers pe jos este distanța dintre ele –, două biserici ce poartă hramul Sfântului Spiridon, ocrotitorul săracilor [19].

*

Istorisirea noastră îi va avea ca protagoniști pe acei oameni care nu se plictiseau niciodată, fiindcă în fiecare zi aveau de înfruntat noi greutăți, oameni obișnuiți cu „incertitudinile vieții”, oameni care nu aveau planuri și ambiții, oameni care nu se puteau lăuda cu nimic și care nu ar fi putut promite nimic nimănui, oameni care nu mai aveau nici demnitate, nici speranță, oameni care-și pierduseră de mult respectul de sine și care nu se temeau pentru viitorul lor, fiindcă nu aveau așa ceva. Mulți dintre ei erau niște veșnici călători care colindau străzile fără a purta vreun bagaj – nu pentru că și-ar fi lăsat lucrurile personale undeva –, ci fiindcă nu mai aveau nimic. Singurele bagaje erau necazurile lor.

Iar locul de desfășurare a acțiunii este un colț, azi complet transformat, de pe cheiul Dâmboviței, unde exista o clădire nici mare, nici mică. Acolo, la acel „templu al sărăciei”, veneau să caute ajutor și înțelegere acești nefericiți atât de numeroși încât nu se cunoșteau între ei.

*

Poate că titlul de pe coperta acestei lucrări nedumerește pe unii cititori. Ei trebuie să afle că lucrurile istorisite în paginile ce urmează

încep într-o epocă mai veche decât anul când a fost scrisă celebra piesă de teatru a lui Maxim Gorki, deci ele nu au nicio legătură cu opera marelui scriitor rus [20]. Este vorba tot despre o dramă socială, însă despre una adevărată. Așa încât, în loc să declarăm că, în cele ce veți citi, orice asemănare cu persoanele reale este pur întâmplătoare, sau că e vorba despre niște „personaje în căutarea unui autor”, vă anunțăm că, dimpotrivă, cei pe care îi veți întâlni aici au fost, cu toții, oameni reali.

Scena unde s-au desfășurat lucrurile ce urmează a fost Azilul de noapte. Deși umil, așezământul a fost atât de important încât acolo au venit în vizită Regele, principele moștenitor al Coroanei României și alți membri ai Casei Regale, mareșalul Ion Antonescu – despre care unii cred că nu ar mai trebui menționat niciodată și niciunde, deși el reprezintă o pagină importantă și plină de învățăminte din istoria țării [21] –, parlamentari, miniștri, primari și ajutori de primari.

Deși azilul a funcționat câteva decenii în zona centrală a Capitalei, în văzul tuturor, deși el apare explicit pe hărțile și în *Anuarele* epocii [22; 23, pl. X. Șerban Vodă-Traian; 24, p. 173; 25, p. 63], totuși nici lucrările dedicate celor întâmplătoare pe malurile Dâmboviței [26], nici cele mai importante cărți de istorie a Bucureștilor [6, pp. 7-399; 10, pp. 3-816; 27], nici cronologiile cuprinzătoare, groase cât o *Carte de telefoane* de pe vremuri [28, pp. 6-780], nu îl menționează. Doar unii memorialiști meticuloși au scris despre el [29, pp. 113-114].

Credem că, în acest caz, omisiunea istoricilor a fost deliberată. Poate că, pur și simplu, acești autori au crezut de cuviință să evite un subiect încărcat de o anumită tristețe.

Noroc cu ziariștii curioși și băgăreți de la ziarele centrale, care au scris, timp de șase decenii, în nenumărate reportaje și în simple știri, despre Azilul de noapte [33; 34]. La sfârșitul acestei lucrări veți găsi lista celor câteva sute de publicații care au dat informații despre așezământ. Și tot acolo veți afla că azilul a fost atât de important pentru viața orașului încât unele ziare și reviste au scris despre el chiar în numerele lor de debut [452; 496; 576]. Așa încât, mai ales din aceste relatări jurnalistice la prima mână și-a tras seva cartea de față.

ASILUL DE NOAPTE

N'avem nevoie să mai spunem cât bine va face această instituție; mai ales iarna utilitatea ei va fi mare.

Iată, după *Epoca* câte-va amănunte asupra Asilului de noapte:

Întreaga construcție se împarte în două:

1). Partea din fața podului Rahova, care va cuprinde cele două caturi destinate pentru camerele necesare directei acelui stabiliment și dependențelor.

Vești bune...

Ce se petrece la Azilul de noapte

Primim următoarea scrisoare cu rugămintea de a o da publicității și prin care se dezvăluie o faptă pe cât de gravă, pe atât de urită, săvârșită la Azilul de noapte din Capitală.

D-le prim-redactor,

Viș cu respect a vă ruga să bine-voiați a da publicității în mult onoratul și răspânditul d-voastră ziar „Dimineața” cele de mai jos notate:

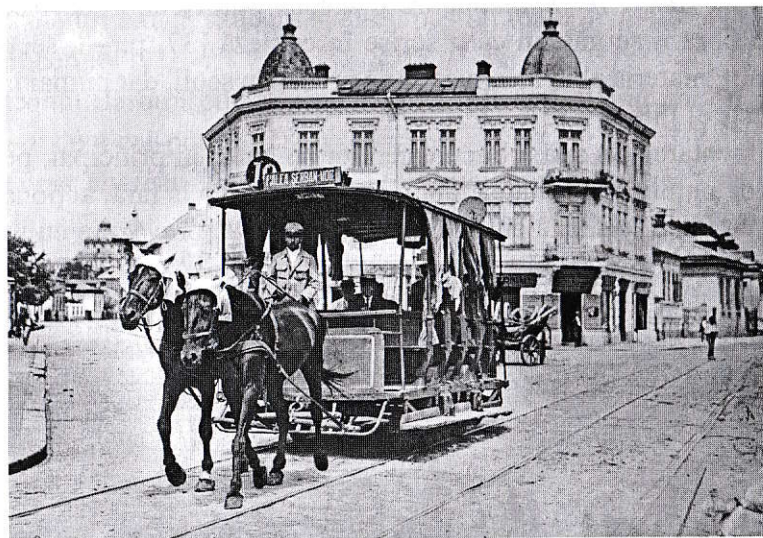
... și știri proaste

*

Povestea noastră începe la finele anilor 1880. Ar fi util să ne familiarizăm puțin cu atmosfera epocii.

Ce se întâmpla atunci în București și cum arăta orașul?

Tramvaiul electric încă nu fusese introdus – nu existau decât vagoane trase de cai [30] –, iar cele mai înalte clădiri din oraș aveau 3 etaje: bisericile erau în continuare cele mai semețe construcții [31], pentru că falnicul dar ruinat Turn al Colței tocmai fusese demolat [28, p. 380; 32].

Tramvaiul cu cai mergând pe Calea Șerban Vodă, către depou

Iluminatul electric stradal se găsea doar pe bulevardele Elisabeta și Carol I, pe Șoseaua Kiseleff și în Cișmigiu [28, pp. 381-382], suprafața și populația orașului erau cam de zece ori mai mici decât acum (45 km², respectiv 200.000 locuitori) [28, p. 384].

Moda era ca depeșele să fie trimise cu porumbeii voiajori [28, p. 378] – deși exista și telegraf electric [28, p. 328] –, o firmă ținută de niște nemți instala sonerii electrice cu buton la poarta casei [35] (ele reprezentau un lux, la vremea aceea), iar aparatele telefonice erau rare [36, p. 15, secțiunea reclame], fiindcă nici ele nu erau la îndemâna oricui.

Pe străzi nu auzai „Hello!”, nici „How do you do?”, nici „Sorry!”, pentru că *limba lui Shakespeare* era prea puțin cunoscută (deși în marile librării se găseau cărți scrise în engleză [37, p. 48, secțiunea reclame], materia abia începuse să se predea în școli, dar numai în cele particulare) [38, p. 133].

Alimentarea cu apă a bucureștenilor se baza, în principal, pe cele 1.000 de puțuri (majoritatea fântâni cu găleată, ca la țară, acționate cu roata, cu manivela, sau cu cumpăna, și, mai rar, prevăzute cu pompă manuală) [28, p. 377] răspândite prin tot orașul.

Vechea Gară de Nord și trăsurile ce țineau loc de taxiuri

Gara Târgoviștei, cea mai mare stație CFR a orașului, tocmai lua numele de Gara de Nord [28, p. 377], cu care suntem familiarizați.

Se puna piatra de temelie a Palatului de Justiție de pe cheiul Dâmboviței [28, p. 388], se dădeau în folosință localul neogotic al Berăriei *Caru' cu bere* de pe strada Stavropoleos [28, p. 378] și edificiul Școlii comerciale de pe strada Negustori [28, p. 388], era inaugurat palatul Ateneului Român [28, p. 379], clădirea Liceului „Gheorghe Lazăr” era aproape terminată [28, p. 382] și începea construirea Școlii Centrale de Fete de pe strada Icoanei [28, p. 385]. Din fericire, toate aceste clădiri există și acum și și-au păstrat toate denumirea și scopul de la început [11].

Baronul Barbu Bellu aducea în București primul automobil: era un *Peugeot* de 4 cai-putere [28, p. 383; 39].

În oraș apăreau 27 de ziare (cele mai multe politice, iar câteva oficiale) și 21 de reviste (majoritatea cu caracter profesional sau științific) [37, pp. 88-89].

O parte din centrul orașului, cu Universitatea și perspectiva străzii Colței